

פרשת חיי שרה

"וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשֵׁדָה לְפָנֹת עָרַב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים בָּאִים:"
(בראשית כד:סג)

אבן עזרא (איוב פרק ל):

עלי שיח - אפילו עלי השיח שהוא האילן וכמוהו לשוח בשדה ללכת בין שיחי השדה:

חזקוני (בראשית פרק כד):

(סג) ויצא יצחק מהיכן יצא מגן עדן שהיה שם משעת העקידה עד עכשיו שלש שנים. לשוח בשדה לשון שיח השדה תחת אחד השיחים כלומר לנטוע אילנות ולראות ענין פועליו. ד"א לשון שיחה לדבר לאיש הצורך לדבר עמו.

רמב"ן (בראשית פרק כד):

והנה יצחק בא מן הבאר ההיא אל עיר אחרת אשר היתה בדרך עירו, ויצא לפנות ערב לשוח בשדה עם רעיו ואוהביו אשר שם, ומצא את העבד ורבקה, והלכו כלם יחדו אל עירו, ויביאה האהלה שרה אמו:

רד"ק (בראשית פרק כד):

(סג) ויצא יצחק - מן העיר אשר נכנס ללון שם יצא בדרך מקרה לאותו הדרך שהיתה רבקה באה בו. והוא יצא לשוח בשדה - כלומר לטייל בין השיחים:
לפנות ערב - לעת שפונה השמש והוא לעת ערב שדרך בני אדם לצאת לטייל בין השיחים, והנה הוא הולך בשדה ונשא עיניו אל הדרך וראה גמלים באים, ויצא מן השדה אל הדרך לקראתם לראות אם הוא העבד, זהו שאמרה רבקה לקראתנו, וחשבה בלבה שמא יצחק היה כיון שבא לקראתם, ושאלה לעבד מי הוא:

מלבי"ם (בראשית פרק כד):

...שהבאר נמצא שם והיה יוצא תמיד לפנות ערב, ר"ל בעת תפלת המנחה לשוח בשדה, היינו להתבודד שם ולשפוך שיחו לפני ה', שהתבאר אצלי כי שיח הם הדבוריים המחשביים הנפלטים מן הרעיון בעת המחשב, והונח גם על ההתבודדות, והגיון הרעיון של הנפש בעת התפלה, והיה שופך שיחו בשדה אצל הבאר וחוזר לביתו, וראה את הגמלים ואת העבדים, ראה כי הלכו רגלי אצל הגמלים:

קדושת לוי:

ויצא יצחק לשוח בשדה (כד, סג). הכלל, הכנעה מביא עצבות, שאין בידו לעשות כרצונו וכחפצו מחמת ההכנעה שמכניע את עצמו בפני חברו, אך כשאדם עובד את הבורא ברוך הוא ומכניע את עצמו בפני הבורא ברוך הוא, אז הוא דבוק במקור השמחה, אז ממילא שורה עליו ששון ושמחה. וזהו מרומז בפסוק 'ויצא יצחק לשוח בשדה', רצה לומר אימתי יצא שמחה, כי 'יצחק' לשון שמחה (רש"י לעיל יז, יט), ו'שוח' לשון הכנעה, 'בשדה' רצה לומר כי שדה מכונה להקדושה (זוה"ק ח"א קנא, ב), וכשהכנעה הוא בפני הקדושה, מזה יצא ששון ושמחה:

ומשם אדוני מורי ורבי מוהר"ר דוב בער זצ"ל על זה הפסוק, כי אדם אשר הוא מדבר דברים אפילו עם בני אדם, וחושב מחשבות קדושות בתוך הדיבורים, על ידי זה מעלה הניצוצות, וזה הוא השמחה לפניו יתברך מן העליות נצוצות. וזהו 'ויצא יצחק' שיצא השמחה, 'לשוח בשדה' אפילו כשהוא משיח בשדה, כדיבורים הגשמיים, וזהו 'לפנות ערב' הוא העליות נצוצות. עד כאן לשונו:

מסכת ברכות (דף כו:):

"איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר: תפלות אבות תקנום; רבי יהושע בן לוי אמר: תפלות כנגד תמידין תקנום. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא, ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תקן תפלת שחרית - שנאמר (בראשית י"ט) 'וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם', ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים ק"ו) 'ויעמד פינחס ויפלל'; יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר (בראשית כ"ד) 'ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב', ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר (תהלים ק"ב) 'תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו', יעקב תקן תפלת ערבית - שנאמר (בראשית כ"ח) 'ויפגע במקום וילן שם', ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר (ירמיהו ז') 'ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע - בי'".

מסכת פסחים (דף פח.):

"ואמר רבי אלעזר: מאי דכתיב (ישעיהו ב) 'והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו'', אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק? אלא: לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר (בראשית כב) 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר (בראשית כד) 'ויצא יצחק לשוח בשדה'. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר (בראשית כח) 'ויקרא את שם המקום ההוא בית אל'."

אברבנאל (בראשית פרק כג):

"לשוח בשדה לפנות ערב וכבר ארז"ל והוא האמת שלשוח הוא לשון תפלה וראוי לבאר למה היה יוצא להתפלל לפנות ערב עד שקבלו חז"ל שאברהם תקן תפלת שחרית ויצחק תפלת מנחה ויעקב תפלת ערבית. והסב' בזה שהקדמונים היה טעותם ואמונתם בחשבם שהכוכבים היו אלהי עולם אין עוד לבדם והשמש הוא האלוה הגדול לפי שפעולותיו בזה העולם השפל הם מפורסמות תכלית הפרסום ואחריו הירח ושאר הכוכבים ולכן בחרו האבות הקדושים להתפלל לש"י באותם העתים שיתבאר לאנשים שהשמש הוא מתנועע ונעתק העתק גלוי ומפורסם מאד וזה כי בעת העריבה והשקיעה והזריחה יתבאר תכלית הביאור שהשמש הוא מתנועע כי הוא זורח ביום אחד וזולת מקום זריחתו ביום שני וכן הענין בשקיעה ולזה הוא מבואר שזריחת השמש ושקיעתו תורה על שהשמש מתנועע ויתחייב שיהיה לו מניע ולכן אברהם תקן תפלת השחר להודות לאל מניע הגלגל בתנועתו היומית המחייבת זריחת השמש בכל יום. ויצחק תקן תפלת המנחה בעת שקיעת השמש לפי שאז יחלש כחו והוא ממה שיורה שאין השמש הוא האלוה כי לא יתכן באלוה שיחוק פעם ויחלש פעם ולכן היה מתפלל לאל המשקיע אותו בהנעתו ויעקב בחר להתפלל אחר שקיעת החמה כמ"ש ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש לפי שאז יראו כוכבים רבים והשמש נסתר וזה ממה שיורה שאין אחד מהם אלהות כי לא יתכן שתשלם הנהגת העולם האחד במספר מאלהות רבים כי ההנהגה בדבר אחד במספר יחוייב שתהיה מסודרת מאלוה אחד במספר ולזה יתחייב שיהיו הכוכבים עלולים מעלה אחת."

אברהם - שחרית - הר - הרעיון\המטרה - אמת ויציב - אהבה
יצחק - מנחה - שדה - האמצע\הדרך - יראה
יעקב - ערבית - בית - הסיום\ההגשמה - אמת ואמונה - אמת

הרב זורין (לתורה ולמועדים):

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערבו, ובגמרא: אין שיחה אלא תפלה, שיצחק תיקן תפלת מנחה.

שונה היא תפלת מנחה, מוּו של שחרית וערבית. בשחרית האדם עדיין לא יצא לאויר העולם של השוק והרחוב, רעיונותיו עדיין שקטים ומחשבותיו צלולים. שינת הלילה נתנה לו המנוחה הדרושה, והוא קם כשהוא רענן ובכוונה שלמה יכול לשפוך את נפשו לפני ד' בתפלה. בערבית כבר נמר האדם את חשבוניותיו עם היום. היה זה יום של טרדות ודאגות או יום של רווחה והצלחה — בין כה או כה היום עבר והלך לו. וכשהוא עומד להתפלל ערבית יכול הוא לרכז את מחשבותיו וכוונתו לתפלה זו. מה שאין כן בתפלת מנחה. אדם עומד באמצע עבודתו ומשלח ידו או משאר-ומתנו, והוא מנתק את עצמו מכל עסקיו ועומד להתפלל. בשעה זו קשה ביותר לכיין את לבו לתפלה. והוא שאמרו בגמרא: „לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה“³. למה במנחה דוקא? מפני שזוהי התפלה הקשה ביותר מבחינת הכוונה והמחשבה. ודוקא מפני כך יש גם יתרון מעלה בתפלת המנחה, „כיתרון האור מן החושך“⁴, כלומר: יתרון האור הוא דוקא מן החושך, כי כיום אין האור מוסיף כלום: „שרגא כטיהרא מאי מהני“⁵. דוקא כשניתקים פתאם מכל הענינים החמריים והעיסוקים הגשמיים ועומדים להתפלל מנחה בכוונה, דוקא אז מתגלה יתרון האור.

סמל ההתעסקות בעניני עולם הזה לשם סיפוק צרכיו החמריים של האדם הוא השדה. „באספך את מעשיך מן השדה“⁶. החרישה והזריעה

והעידור והנכוש והקצירה והמחינה וכל שאר העבודות הן היו לפנינו עיקר העבודה של בני האדם. „ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד“⁷, ובמדרשי: אפילו המלך שואל אם הארץ עשתה פירות או לא. ואף היום: כמים הקיום של עם ואדם הוא השדה. ולכן: „ויצא יצחק לשוח בשדה“, התפלה שלו היתה בעודו בשדה, באמצע עסקיו ועבודתו, ומכאן שתיקן תפלת מנחה.

אוהב ישראל (בראשית פרשת חיי שרה):

ויצא יצחק לשוח בשדה וגו' ויצחק הצדיק רצה לתקן ולסלק ולפנות הדינים הקשים מעל ישראל בניו. וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה. וכשהסתכל בחורבן הבית ציון שדה תחרש (ירמיה כו, יח). התפלל על דבר זה. ולפנות הערב ר"ל לסלק כל הדינים מעל הכנסת ישראל [בגלות המר] מפוזר ומפורד בין העמים. וירא והנה גמלים באים. ר"ל ראה הגמול הטוב שיצמח מזה לזרע ישראל לעתיד לבא עבור גודל ורבות הצרות והיסורין שקבלו על עצמם וסבלו בעת הגלות ואף על פי כן היו עובדים את הש"י ושומרים התורה והמצוות וכשראה זה הגמול הטוב אז נח דעתיה בזה והסכים על הדבר.

